

© Borgis

Karmienie naturalne niemowląt i dzieci w wieku poniemowlęcym z terenów miejskich i wiejskich na przykładzie miasta Rybnik oraz wsi Turze i Rudy

*Anna Gawęda, Sylwia Fica

Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego w Dąbrowie Górniczej
Kierownik: dr n. med. Wiesława Kołodziej

NATURAL FEEDING OF INFANTS AND CHILDREN FROM URBAN AND RURAL AREAS ON THE EXAMPLE OF RYBNIK AND VILLAGES TURA AND RUDY

Summary

Introduction. Breast milk and breastfeeding best meet the needs of the baby. In general, Polish children are breastfed too shortly.
Aim. The aim of this study was to determine the length of breastfeeding of children from urban and rural areas, as well as to identify the factors motivating to start and continue breastfeeding.
Material and methods. The research material was a group of 200 mothers of children born in 2002-2008. The study was conducted using anonymous questionnaires.
Results. In the study populations, most women naturally fed for one year and more. For 95% of women from the city and 75% of women from the countryside motivating factor for breast feeding was health benefit for baby and mother. For a large group of interviewed women, especially women living in the city, source of information on breast feeding was the press and literature.
Conclusions. Mothers in rural areas more often and for longer time feed their children naturally. In rural areas the primary source of information about the benefits of breast feeding are the health workers (midwives, nurses). There is a need for more education on the benefits of natural feeding both for mother and child.

Key words: breastfeeding, the length of feeding, infant

WSTĘP

Mleko matki jako pokarm swoisty gatunkowo jest doskonale zrównoważone pod względem jakościowym i ilościowym, a jego skład ulegając zmianie podczas trwania laktacji i w czasie pojedynczego karmienia, najlepiej zaspokaja indywidualne potrzeby niemowlęcia (1). Pokarm matki jest najlepszym pokarmem, jaki oferuje natura noworodkom i niemowlętom. Niestety polskie dzieci są nadal zbyt krótko karmione piersią (2). Karmienie naturalne daje niezaprzeczalne korzyściami zarówno dla dziecka, jak i dla matki.

CELE PRACY

Ocena długości karmienia piersią dzieci z terenów miejskich i wiejskich.

Identyfikacja czynników motywujących do podjęcia i kontynuacji karmienia naturalnego oraz źródeł wiedzy matek na temat karmienia piersią.

Identyfikacja źródeł pomocy w czasie karmienia piersią.

MATERIAŁ I METODY

Badaniem objęto grupę 200 matek dzieci urodzonych w latach 2002-2008. Wszystkie ankietowane kobiety karmiły naturalnie swoje dzieci. Badanie zostało przeprowadzone na terenie miasta Rybnika oraz wsi Turze i Rudy w wybranych poradniach dziecięcych. Narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz autorskiej ankiety skonstruowanej na potrzeby przeprowadzonego badania. Anonimowa

ankieta zawierała pytania ogólne dotyczące wieku i wykształcenia rodziców dziecka oraz pytania szczegółowe dotyczące m.in. czasu trwania karmienia piersią, źródeł informacji na temat karmienia piersią, problemów pojawiających się podczas karmienia piersią. Po zebraniu całości materiału badawczego uzyskano dwie, porównywalne liczebnie, grupy badawcze, co pozwoliło na przeprowadzenie prostych analiz porównawczych. Dla obu grup badawczych obliczono typowe statystyki opisowe.

WYNIKI BADAŃ

W badanej populacji 100 (100%) respondentek pochodziło z miasta, a 100 (100%) było mieszkankami wsi. Wśród mieszkanek miasta najliczniejszą grupę w badanej populacji stanowiły kobiety w wieku między 26. a 30. rokiem życia (n = 39, 39%), natomiast wśród matek mieszkających na wsi najliczniejsze grupy stanowiły kobiety w wieku 31-35 lat (n = 27, 27%) oraz w wieku powyżej 35 lat (n = 26, 26%). Wśród ojców w badanej populacji, zarówno w mieście, jak i na wsi, przeważali mężczyźni w wieku powyżej 35 lat (n = 37, 37% – miasto, n = 35, 35% – wieś). W badanej populacji miejskiej najwięcej było kobiet z wykształceniem wyższym (n = 44, 44%), zbliżoną pod względem liczebności grupę stanowiły matki z wykształceniem średnim (n = 42, 42%). Na wsi niewiele ponad połowę respondentek stanowiły kobiety z wykształceniem średnim (n = 52, 52%). Wśród ojców populacji wiejskiej również przeważało wykształcenie średnie (n = 46, 46%). Natomiast wśród mężczyzn populacji miejskiej podobne liczebnie grupy stanowili ojcowie z wykształceniem średnim (n = 34, 34%), wyższym (n = 33, 33%) oraz zawodowym (n = 32, 32%).

W badanych populacjach najwięcej kobiet karmiło swoje dziecko naturalnie rok i powyżej pierwszego roku życia dziecka, z przewagą kobiet pochodzących z terenu miasta (n = 38, 38% – miasto; n = 27, 27% – wieś). Powyżej 6 miesięcy życia dziecka karmiły piersią 22 (22%) mieszkanki wsi oraz 18 (18%) mieszkanek miasta. Poniżej 6. miesięcy naturalnie karmiło 18 (18%) mieszkanek wsi i 17 (17%) kobiet z miasta. Do 3. miesiąca życia karmiły piersią 23 (23%) matki z terenu wsi oraz 18

(18%) matek z terenu miasta. Natomiast tylko w trakcie pobytu w szpitalu po porodzie karmiło naturalnie 10 (10%) matek ze wsi i 9 (9%) matek z miasta. Wśród czynników motywujących do rozpoczęcia i kontynuacji karmienia naturalnego (ankietowane miały tutaj możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi) w obu badanych grupach przeważała świadomość korzyści zdrowotnych płynących z karmienia piersią zarówno dla dziecka, jak i dla karmiącej matki. Jednak świadomość ta była czynnikiem częściej wymienianym w grupie kobiet zamieszkałych w mieście (n = 95, 95%) niż wśród zamieszkałych na wsi (n = 75, 75%). Często wymienianym motywem była również wygoda i dostępność pokarmu (n = 39, 39% – miasto; n = 37, 37% – wieś). Wśród mieszkanek terenów wiejskich częstym motywem karmienia naturalnego był również aspekt finansowy (n = 22, 22%).

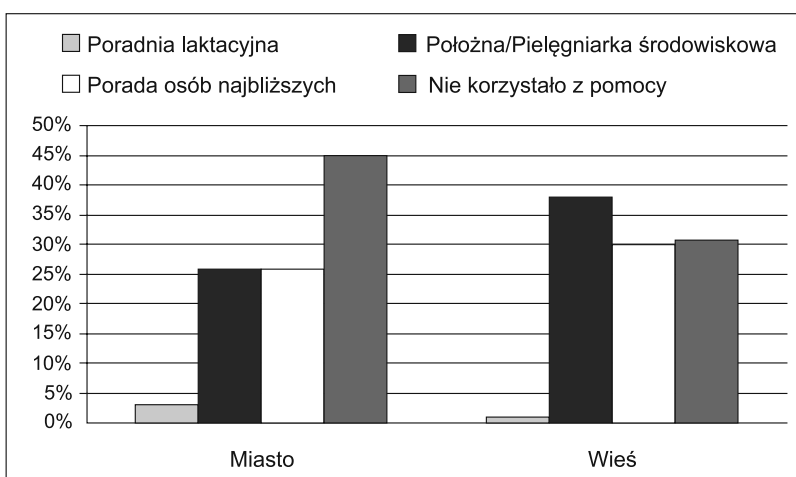
Dla znacznej grupy ankietowanych kobiet źródłem informacji na temat karmienia naturalnego była prasa i literatura, zwłaszcza wśród mieszkanek miasta (n = 71, 71%). Drugim pod względem częstości źródłem informacji byli pracownicy ochrony zdrowia (n = 44, 44% – wieś; n = 32, 32% – miasto) (tab. 1).

Tabela 1. Źródła informacji o karmieniu naturalnym w badanej populacji miejskiej i wiejskiej.

Źródła informacji	Miasto		Wieś	
	n	%	n	%
Pracownicy ochrony zdrowia	32	32	44	44
Literatura, prasa	71	71	54	54
Internet	15	15	16	16
Inne	13	13	16	16

Ankietowane zaznaczały więcej niż jedną odpowiedź.

Prawie połowa kobiet zamieszkałych w mieście (n = 45, 45%) oraz prawie jedna trzecia kobiet mieszkających na wsi (n = 31, 31%) nie korzystało z żadnej pomocy i porad w trakcie karmienia piersią. Jedynie trzy matki z terenu miasta (3%) i jedna matka ze wsi (1%) korzystały z porad udzielanych w Poradni Laktacyjnej (ryc. 1).

Ryc. 1. Pomoc, z jakiej korzystały matki podczas karmienia naturalnego.

Większość kobiet całej badanej populacji ($n = 157$, 78,5%) doświadczyła w trakcie karmienia piersią różnych dolegliwości i problemów związanych z karmieniem naturalnym. Prawie połowa ankietowanych matek zamieszkających na wsi miała w czasie karmienia piersią zastój pokarmu ($n = 47$, 47%), prawie jedna trzecia miała zapalenie piersi ($n = 30$, 30%). Wśród mieszkanek miasta prawie jedna trzecia matek miała zapalenie piersi ($n = 32$, 32%) oraz doświadczyła kryzysu laktacyjnego ($n = 30$, 30%) (tab. 2). Większość ankietowanych kobiet samodzielnie rozwiązywała pojawiające się w trakcie karmienia piersią problemy ($n = 59$, 59% – miasto; $n = 67$, 67% – wieś).

Tabela 2. Dolegliwości występujące podczas karmienia naturalnego w badanej populacji miejskiej i wiejskiej.

Dolegliwości w okresie karmienia naturalnego	Miasto		Wieś	
	n	%	n	%
Zapalenie piersi	32	32	30	30
Zastój pokarmu	27	27	47	47
Kryzys laktacyjny	30	30	16	16
Bez dolegliwości	25	25	18	18

Ankietowane zaznaczały więcej niż jedną odpowiedź.

DYSKUSJA

Karmienie naturalne jest najlepszym sposobem żywienia noworodka i niemowlęcia. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) oraz Amerykańska Akademia Pediatrii (AAP) zaleca wyłączne karmienie piersią niemowlęcia do 6. miesiąca życia. AAP zaleca utrzymanie karmienia naturalnego do końca pierwszego roku życia niemowlęcia, a WHO nawet do końca drugiego roku życia lub dłużej (3-5). W badanej populacji 22% ($n = 22$) kobiet z terenów wiejskich i 18% ($n = 18$) kobiet z terenów miejskich karmiło naturalnie swoje dzieci przez okres co najmniej 6 miesięcy. Natomiast 27% ($n = 27$) mieszkanek wsi oraz 38% ($n = 38$) mieszkanek miasta karmiło piersią przez co najmniej rok. W badaniach przeprowadzonych wśród matek dzieci z terenu Górnego Śląska prawie połowa niemowląt była karmiona naturalnie w pierwszym półroczu życia, natomiast w drugim półroczu życia co trzecie niemowlę było karmione piersią, a 17% dzieci było karmione naturalnie po ukończeniu 1. roku życia (6). W badaniach przeprowadzonych na terenach Polski Centralnej i Wschodniej 42% matek karmiło naturalnie dziecko w 12. miesiącu życia (7). Z kolei w badaniach przeprowadzonych przez Szlagatys-Sidorkiewicz i wsp. 16,7% niemowląt było karmionych piersią w drugim półroczu życia, a jedynie 11,4% kobiet karmiło nadal piersią dziecko po ukończeniu przez nie pierwszego roku życia (8). W badaniach przeprowadzonych w Klinice Neonatologii w Białymstoku odsetek dzieci (urodzonych o czasie) karmionych wyłącznie piersią w 6. miesiącu życia wyniósł 66,7% (9). Według innych badań przeprowadzonych na terenach wiejskich ponad połowa kobiet rezygnowała z karmienia piersią przed końcem pierwszego półroczu życia dziecka (10).

Kobiety, które były objęte odpowiednią edukacją przedporodową, częściej rozpoczynają karmienie piersią po porodzie i kontynuują je w kolejnych miesiącach życia dziecka, w porównaniu z kobietami objętymi standardową opieką (11, 12). Również umiejętna porada udzielana przez lekarza pierwszego kontaktu czy pediatrę, odpowiednio w tym celu przeszkolonego, podczas wizyty patronażowej po porodzie, może wpłynąć na utrzymanie karmienia naturalnego dziecka dłużej, niż w przypadku matek, którym takich porad nie udzielono (13). W badanej populacji informacji na temat karmienia naturalnego w przypadku 38% ($n = 76$) matek udzielali pracownicy ochrony zdrowia. Dla sporej grupy kobiet źródłem informacji na temat karmienia piersią była również prasa i literatura. Podobne dane uzyskano w badaniach przeprowadzonych na terenie Górnego Śląska (6). Również badania przeprowadzone w Białymstoku wykazały, że kobiety, które uzyskały informacje o zaletach karmienia naturalnego oraz o postępowaniu w czasie karmienia piersią, częściej karmiły wyłącznie piersią w 6. miesiącu życia dziecka niż matki, które takich informacji nie otrzymały (14). Metaanaliza badań wykazała, że aktywna promocja karmienia piersią ze wsparciem dla matek karmiących realizowana przez pracowników ochrony zdrowia lub kobiety, które mają własne doświadczenia w karmieniu piersią (tzw. grupy wsparcia) jest skuteczną metodą upowszechniania karmienia naturalnego przez pierwsze 6 miesięcy życia dziecka (15).

Matki karmiące piersią doskonale zdają sobie sprawę z zalet karmienia naturalnego. Za priorytetowe uznają przede wszystkim korzyści zdrowotne dla dziecka i dla matki karmiącej (13, 14). Świadomość korzyści zdrowotnych płynących z karmienia naturalnego zarówno dla matki, jak i dla dziecka, była najczęściej wymienianym motywem skłaniającym do podjęcia i kontynuacji karmienia piersią w badanej populacji. W podejmowaniu decyzji o kontynuowaniu karmienia piersią nie bez znaczenia jest także aspekt ekonomiczny – dla 22% ankietowanych kobiet z terenu wsi aspekt finansowy był czynnikiem motywującym do karmienia naturalnego.

W badanej populacji u 21,5% matek ($n = 43$) nie wystąpiły żadne problemy w okresie karmienia naturalnego. Najczęściej pojawiającym się problemem był zastój pokarmu, dotyczył on 37% ($n = 74$) ogółu ankietowanych kobiet. Odmiennie wyniki uzyskano w badaniach przeprowadzonych w Białymstoku, gdzie 57,7% matek nie miało żadnych problemów laktacyjnych, a zastój pokarmu wystąpił u 2,2% kobiet karmiących piersią (14).

WNIOSKI

Kobiety podejmują się karmienia naturalnego po porodzie, jednak część z nich stopniowo rezygnuje z karmienia piersią. Tylko połowa badanych matek karmiła dziecko po ukończeniu przez nie 6. miesiąca życia, a jedynie jedna trzecia kontynuowała karmienia powyżej 1. roku życia dziecka.

Kobiety decydując się na karmienie naturalne, kierują się głównie korzyściami zdrowotnymi, jakie daje ten sposób karmienia dla dziecka i matki. Informacji na temat

karmienia piersią matki szukają głównie w literaturze i prasie.

W czasie karmienia piersią matki korzystały z pomocy położnej lub pielęgniarki środowiskowej oraz z porad osób bliskich. Częściej z takiej pomocy korzystały mieszkanki terenów wiejskich. Bardzo mała grupa badanych matek korzystała z pomocy Poradni Laktacyjnych. □

Piśmiennictwo

1. Nehring-Gugulska M, Żukowska-Rubik M: Karmienie piersią. Podręcznik. Wyd. Komitet Upowszechniania Karmienia Piersią, Warszawa 2006. 2. Piotrowska-Jastrzębska J, Sidor K, Piotrowska-Depta MJ: Aspekty medyczne i społeczne karmienia piersią na świecie i w Polsce. *Klinika Pediatryczna* 2001; 3: 321-324. 3. American Academy of Pediatrics: Breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics* 2005; 115: 496-506. 4. World Health Organization. Global strategy for infant and young child feeding. Geneva, The Organization 2003. www.who.int/nut/documents/gi_infant_feeding_text_eng.pdf. 5. World Health Organization. The optimal duration of exclusive breastfeeding: report of an expert consultation. Geneva, The Organization 2001. www.who.int/nut/documents/optimal_duration_of_exc_bfeeding_report_eng.pdf. 6. Gawęda A, Woś H: Karmienie naturalne oraz czynniki warunkujące jego długość u dzieci z terenu Górnego Śląska. *Nowa Pediatryka* 2007; 1: 5-10. 7. Stolarczyk A,

Zagórecka E: Wartość odżywcza i sposób żywienia niemowląt w 6 i 12 miesiącu życia w Polsce. *Pediatryka Współczesna. Gastroenterologia, Hepatologia i Żywnienie Dziecka* 2006; 8,2: 111-115. 8. Szlagatys-Sidorowicz A, Jankowska A, Korzon M: Mleko w diecie dzieci między 7 a 24 miesiącem życia. *Medycyna Wieku Rozwojowego* 2006; 10,2: 557-562. 9. Kamianowska M, Szczepański M, Błażewicz B, Łuckiewicz K: Analiza sposobu żywienia niemowląt w pierwszym roku życia z uwzględnieniem karmienia naturalnego. *Postępy Neonatologii* 2006; 2: 87-92. 10. Zawadzka-Gralec A, Szóstakowska M, Swincow G: Analiza żywienia niemowląt wiejskich na tle wybranych uwarunkowań środowiskowo-rodzinnych. *Przegląd Pediatryczny* 2007; 37, 3: 284-287. 11. Kramer MS, Chalmers B, Hodnett ED et al.: Promotion of breastfeeding intervention trial (PROBIT): a randomized trial in the Republic of Belarus. *JAMA* 2001; 285,4: 413-420. 12. McInnes RJ, Love JG, Stone DH et al.: Evaluation of a community-based intervention to increase breastfeeding prevalence. *Journal of Public Health Medicine* 2000; 22(2): 138-145. 13. Labarere J, Gelbert-Baudino N, Ayrat AS et al.: Efficacy of breastfeeding support provided by trained clinicians during an early, routine, preventive visit: A prospective, randomized, open trial of 226 mother-infant pairs. *Pediatrics* 2005; 115: 139-146. 14. Kamianowska M, Łuckiewicz K, Szczepański M: Co wpływa na karmienie naturalne. *Magazyn Pielęgniarki i Położnej* 2007; 1/2: 66-67. 15. Sikorski J, Renfrew MJ, Pindora S, Wade A: Ocena skuteczności różnych metod promocji karmienia piersią – przegląd systematyczny. *Medycyna Praktyczna Pediatryka: Wybrane wytyczne z gastroenterologii dziecięcej i żywienia*. WS 2006; 1: 26-28.

nadesłano: 13.08.2012

zaakceptowano do druku: 05.10.2012

Adres do korespondencji:

*Anna Gawęda

Wyższa Szkoła Planowania Strategicznego

ul. Kościelna 6, 41-303 Dąbrowa Górnicza

tel.: +48 608-079-604

e-mail: annagaweda@wp.pl